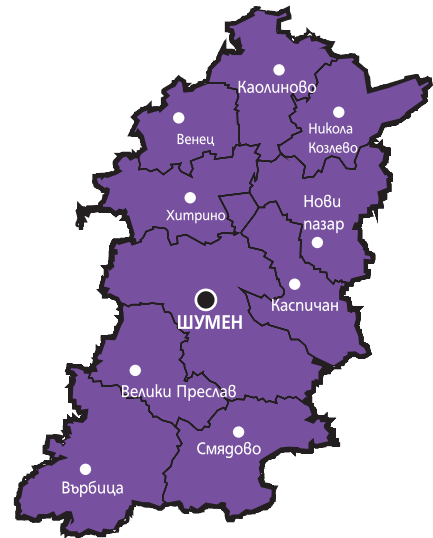

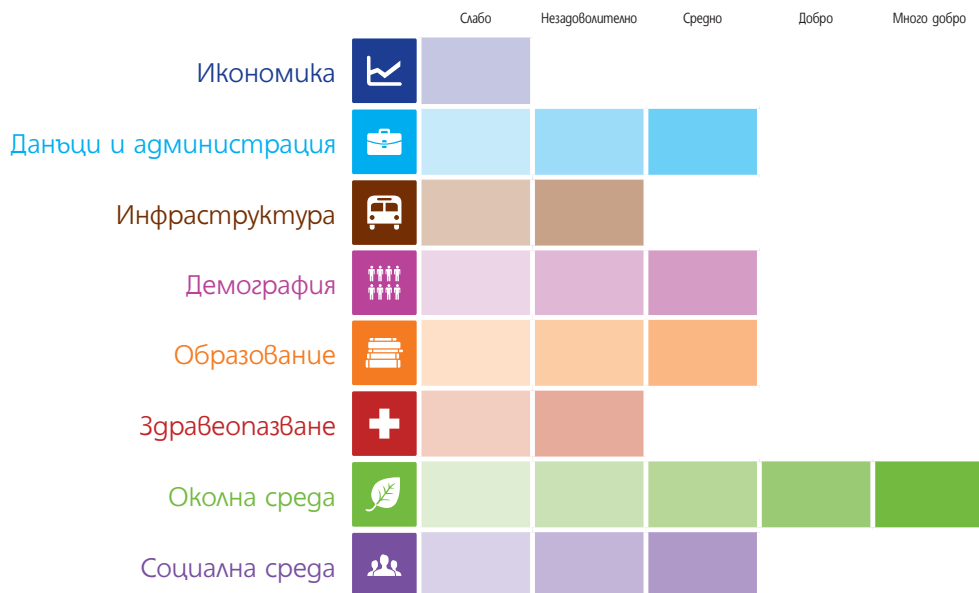
Шумен

Население (2012)	179 201
Територия (кв. км)	3 389,7
Брой на населените места	152
Относителен дял на населението в градовете (%)	62,7

Общ преглед

Област Шумен се характеризира с недобре развита икономика, със слаба стопанска и инвестиционна активност. В резултат на това негативно са повлияни най-вече пазарът на труда и жизненият стандарт на населението. Безработицата е на най-високото равнище в цялата страна - всеки четвърти жител на областта на 15 и повече навършени години е бил без работа през 2012 година. Местната власт има какво да направи за подобряване на бизнес средата, като основен акцент трябва да бъде поставен върху качеството на работата на администрацията. Инфраструктурата в областта има нужда от значителни инвестиции за поддръжка и рехабилитация. Въпреки ключовото си разположение област Шумен има лошо качество на голяма част от шосейната мрежа. Значителни инвестиции са нужни за изграждането на адекватна канализационна мрежа и пречиствателни станции за отпадъчни води за нуждите на населението. Здравеопазването и образованието също не са в добро състояние. Въпреки че демографската структура на населението е сравнително благоприятна, има риск от влошаването ѝ поради многото проблемни сфери, които понижават качеството на живот.

Икономика

Област Шумен се характеризира със слабо развита икономика. По показателя БВП на глава от населението Шумен се нарежда на 22-ро място от 28 области. Стопанската активност е ниска. Броят на предприятията от нефинансовия сектор на глава от населението намалява през последните три години и е значително под средния за страната брой. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на 1000 души от населението, макар и да нарастват през 2011 г., остават над два пъти по-ниски от средното за страната. Привлечените чуждестранни инвестиции също са относително малко. Всичко това се отразява на пазара на труда. Равнището на безработица е най-високото в страната - 26,6% за 2012 г., като остава почти непроменено през последните три години. Коефициентът на заетост на населението на 15 и повече навършени години остава нисък (44%). На този фон доходът на лице от домакинството е сравнително висок - 3944 лв. за 2012 г., или 91% от средния за страната.

Структурата на местната икономика не е съизмерима с тази на страната. Важна роля играе аграрният сектор с близо 13% дял в създадената брутна добавена стойност. Индустрията заема около 30%, а останалите 57% се падат на сектора на услугите.

Развитието в областта е силно поляризирано - 80% от продукцията на нефинансовите предприятия в областта са произведени в община Шумен.

Характерно е, че в периода 2007-2010 г. расте дялът на приходите от малките и микропредприятията от нефинансовия сектор, докато този на големите предприятия спада.

Неоползотворен остава потенциалът на областта в сферата на туризма, който е значителен. На територията на област Шумен се намират важни културно-исторически забележителности като старопрестолните градове Плиска и Преслав, Магарския историко-археологичен резерват, Шуменската крепост. Липсата на инвестиции и на работеща стратегия за популяризирането на тези обекти от национално значение спъват развитието на туризма.

Сред бизнеса в областта по-скоро цари песимизъм по отношение на плановете за развитие през следващата година (май 2013 г. - май 2014 г.). Мнозинството от анкетираните фирми заявяват, че очакват приходите, разходите за инвестиции и работните места да останат без промяна. Притеснително е, че значително по-голям е дялът на компаниите, които очакват спад и при три-те показателя, в сравнение с тези, които очакват ръст.

Данъци и администрация

Основна забележка към администрацията е отправена по отношение на бързината на работа. Открояват се и съмнения за корупция, най-вече на общинско ниво. Съществени критики има и към сроковете за правораздаване.

През 2013 г. почти не се забелязват промени в измерените за целите на изследването нива на местните данъци и такси. Остава въпросът доколко икономическата реалност в областта не налага по-активен подход при тяхното определяне, като в много случаи би могло да се помисли в посока понижаването им с цел да се стимулира бизнесът. Ставката на данъка върху недвижимите имоти за юридически лица, данъците за превозните средства и леките автомобили, таксата за възмездно придобиване на имущество са на равнища около средните за страната. Такса смет, една от най-големите пречки пред бизнеса, особено в области със сходни на Шумен характеристики, също е по-висока от средната за България. Като плюс за бизнес средата се откроява размерът на патентния данък за търговия на дребно, който е един от най-ниските в национален мащаб.

Инфраструктура

Областта разполага с добре развита пътна и железопътна инфраструктура, като гъстотата на пътищата от републиканската пътна мрежа и тази на железопътните линии остават над средните за страната нива. Областта има важно стратегическо положение, през нея преминават основни трасета Изток - Запад и Север - Юг, които свързват София с Варна (включително автомагистрала „Хемус“) и Северна с Южна България. Въпреки това нито местният бизнес, нито гражданите на областта оценяват високо качеството на инфраструктурата. Пътната мрежа е в много лошо състояние, което силно затруднява комуникациите. Едва 19% от настилката е в добро състояние спрямо 40% общо за страната. Според класа на пътищата в добро състояние са 18% от автомагистралите, 15,5% от първокласните пътища, 14% от второкласните и 23% от третокласните.

Необходими са значителни инвестиции и усилия за рехабилитацията и поддържането на съществуващата шосейна мрежа в добро състояние.

Съществуват планове за развитие на железопътната инфраструктура по направление Хан Крум - Велики Преслав - Зимница и Каспичан - Нови пазар - Вълчи дол, но за тях липсва осигурено финансиране. Слабо е развитието на достъпа до интернет в областта. Съответно и дялът на лицата, ползващи интернет, също е нисък - под 50%.

Демография

Населението на област Шумен намалява с по-бързи темпове, отколкото намалява населението на страната. Коефициентът на естествен прираст се движи около средния за страната през последните пет години. По-сериозен проблем през периода 2009-2010 г. се явява високият отрицателен механичен прираст (напуснали областта спрямо заселили се в нея), който достига 4-5%. Нетното изселване може да се обясни с икономическата криза и с търсенето на възможности за образование и работа извън рамките на областта. Хората от областта най-вече се местят да живеят в град Варна, в София (столица) и в чужбина. Все пак през 2012 г. негативната тенденция се пречупва и механичният прираст минава в положителна стойност, като стига малко над нулата.

Демографската структура на областта, макар и да се влошава през последните години, остава сравнително благоприятна. На всеки десет души на възраст до 14 години се падат 12 души над 65 години. Що се отнася до съотношението на населението над 65 години към населението в активна възраст (15-64 г.), то е около едно към четири към 2012 година.

Около 63% от населението в областта живеят в градовете, което показва ниска степен на урбанизация. Шумен остава и една от най-рядко населените области в страната, като през 2010 г. на всеки километър от урбанизираните територии живеят малко под 930 души.

Образование

Образованието в област Шумен като цяло получава средна оценка. Откъм брой на училищата и на учителите на глава от населението ситуацията е сравнително добра на фона на страната. Коефициентът на записване в V-VIII клас е един от най-високите сред общо 28 области. Като негативен факт следва да се посочи, че през 2012 г. нараства броят на отпадналите от основно и от средно образование, който достига 3,2% - с 0,8 процентни пункта над средното за страната. На този фон сравнително ниският дял на учениците, които повтарят годината, едва ли е успокояващ. Остава висок и дялът на неуспелите на матурата по български език и литература - 8,1%, което е близо два пъти над средните резултати за България. Средният успех от държавния зрелостен изпит е добър (4,00) и също изостава от средните стойности.

Всеки пети жител на областта (около 20%) от 25 до 64 години е с висше образование. За сравнение средно за България всеки четвърти в тази възрастова група е висшист. Областта все пак печели от наличието на висше учебно заведение на нейна територия.

Здравеопазване

Здравеопазването в област Шумен като цяло е оценено на незадоволително. На фона на страната броят легла в многопрофилните болници за активно лечение на 1000 души от населението изглежда недостатъчен. В края на 2012 г. бе закрита белодробната болница в град Шумен. Областният диспансер за онкологични заболявания в същия град е в тежко финансово състояние. Областта все още не изпитва дефицит на общопрактикуващи лекари (един на 1378 души от населението), но не по този начин стои въпросът със специалистите. Особено остър е проблемът със специалистите по вътрешни болести, като на един се падат по 12 800 души при средно 5263 за страната. Липсват и достатъчно кардиолози - на един специалист се падат 10 541 души при средно 6391 за България.

Въпреки тежката икономическа ситуация в областта дялът на здравноосигурените лица се запазва на сравнително добро равнище. Все още много висок е коефициентът на детска смъртност - 10,1 на 1000 за 2012 година.

Сравнително нисък е процентът на нерегламентирани плащания за здравни услуги от ползвалите медицински грижи през последните 12 месеца (май 2012 г. - май 2013 г.). Почти всеки четвърти, потърсил лечение през последната една година, е трябвало да пътува извън рамките на областта, за да получи подходящи здравни услуги.

Околна среда

Основен проблем пред околната среда в област Шумен са слабо разгърнатата канализационна мрежа и липсата на достатъчно пречиствателни станции за отпадъчни води.

Основните замърсители на атмосферния въздух са автомобилният транспорт и използването на твърдо гориво за отопление за битови нужди през зимните месеци. Емисиите на въглероден диоксид са едни от най-ниските в страната. По отношение на индустриалното замърсяване се отбелязва напредък: от една страна, благодарение на газификацията на промишлените предприятия, а от друга, на извеждането от експлоатация на мощности.

Социална среда

Общата удовлетвореност от живота в област Шумен е малко над средната за страната. Това показват резултатите от анкета сред гражданите, проведена за целите на настоящото изследване. Основните плюсове на областта според нейните жители са добрите жилищни условия, социалният живот и до известна степен сигурността. Броят на регистрираните престъпления против личността и против собствеността бавно, но трайно спада през последните 12 години, като достига 10,7 на 1000 души от населението през 2012 г. при 14,8 средно за страната.

Най-сериозен проблем за населението на областта представлява стандартът на живот. Над половината от анкетираните граждани са в различна степен недовлетворени от стандарта си спрямо 24%, които са доволни. Това е свързано с икономическата обстановка в областта. Сравнително висок е дялът на лицата в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност - 13,8% спрямо 10,1% за страната. Хората, живеещи с материални лишения, са 48,3% от населението на областта.

Друг аспект от живота в областта, към който гражданите са критични, е работата на местните органи. Близко половината от анкетираните не са доволни от взаимодействието си с общинската и с областната администрация, а 41% - от полицията. Особено голямо неodobрение получава системата на здравеопазване - близо 70% от анкетираните определят работата ѝ като слаба или средна. Сериозен недостатък според гражданите на област Шумен е качеството на инфраструктурата.

Ключови показатели за област Шумен

Показател/година	2008	2009	2010	2011	2012
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	5 934	5 335	5 434	n.a.	n.a.
Коефициент на заетост на населението над 15 години (%)	46,8	41,6	40,2	43,5	44,0
Коефициент на безработица на населението над 15 години (%)	16,7	23,1	28,8	26,8	26,6
Дял на бедните спрямо линията на бедността за областта (%)	24,4	26,3	21,0	n.a.	n.a.
Коефициент на възрастова зависимост (65+ към 15-64 г.), (%)	22,9	23,4	23,9	26,4	27,1
Коефициент на естествен прираст (‰)	-4,1	-3,0	-4,6	-4,8	-5,7
Коефициент на механичен прираст (‰)	-1,5	-4,1	-5,2	-1,0	0,4
Дял на населението с висше образование, 15-64 г. (%)	18,2	18,7	18,8	20,4	20,7
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	5,5	9,5	9,7	7,6	8,9
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,2	4,7	4,0	4,3	4,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	n.a.	n.a.	30,1	18,9	19,0
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	27,4	34,7	25,2	33,7	44,7
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с ПСОВ (%)	44,3	44,6	44,8	44,8	n.a.
Дял на здравноосигурените лица (%)	83,2	88,1	84,7	89,6	88,4
Коефициент на детска смъртност (‰)	15,2	11,5	16,2	12,0	10,1
Брой регистрирани престъпления на 1000 души	11,2	11,5	11,4	11,8	10,7